

Asia: VN/12625/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Yleisellä tasolla Kuntaliitto toteaa ydinenergialain kohentavan merkittävästi mahdollisuuksia lisätä säävarman ja päästöttömän energian tuotantoa tulevaisuudessa, joskin pienten modulaaristen ydinvoimaloiden (SMR) arvioidaan tulevan markkinoille vasta 2030-luvun puolivälissä. Ydinvoimalaitoksella on kuitenkin aina merkittäviä paikallisia vaikutuksia. Sen vuoksi ydinvoimahankkeiden toteutuksen on tapahduttava niin, että turvataan riittävän hyvin kuntien vaikutusmahdollisuudet hankkeen eri vaiheissa. Yksityiskohtaiset huomiot on esitetty kohdissa 1-3.

1. Yleistä

Lakiluonnokseen voisi olla aiheellista lisätä säännös, joka sisältäisi informatiivisen säännöksen ydinenergialain suhteesta muuhun lainsäädäntöön (esim. rakentamislaki, luonnonsuojelulaki) tai ainakin tätä käsittelevän jakson sisällyttämistä esitysluonnokseen voisi olla tarpeellista harkita.

Lisäksi Kuntaliitto ehdottaa, että ydinenergialain rakentamisluvan nimeämistä uudelleen tulisi harkita huomioiden lainsäädännössä tapahtuneet muutokset (MRL:ssa säädettiin rakennusluvasta, uudessa 1.1.2025 voimaan tullessa rakentamislaisa säädetään rakentamisluvasta).

Esitystä on välttämätöntä täydentää vaikutusten arviointia koskevalla jaksolla, jossa arvioidaan esityksen vaikutukset kuntiin ja kuntien viranomaisiin.

2. Kuntien asemaa koskeva sääntely

Rakentamislupahakemuksen vireilletulo

Lakiluonnoksen 299 §:n 1 momentin mukaisiin ydinlaitoksen rakentamislupahakemuksen vireilletulon edellytyksiin sisältyvät muun ohessa Säteilyturvakeskuksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto (2 kohta) ja sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet (kohta 3).

Kuntaliitto pitää vaatimusta Säteilyturvakeskuksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnosta ja sijaintipaikasta johtuvista suunnitteluperusteista asianmukaisena. Lakiluonnoksen perusteluissa tulisi korostaa kunnan ja Säteilyturvakeskuksen vuorovaikutusta sijaintipaikan soveltuvuuslausunnon ja suunnitteluperusteiden valmistelussa, jolloin kunta voisi kertoa esimerkiksi sijaintipaikan alueidenkäyttöön liittyvistä tavoitteistaan ja suunnitelmistaan tai muista sijaintipaikan soveltuvuuteen tai suunnitteluperusteisiin liittyvistä näkökohdista.

Rakentamisluvan edellytyksistä

Lakiluonnoksen 300 §:n 1 mom 5 kohdan mukaan ydinlaitoksen rakentamisluvan yhtenä edellytyksenä on mm. se, että rakentamista varten on varattu alue AKL:n mukaisessa asemakaavassa ja että sijaintipaikalla ei ole aloitettu ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaviin rakenteisiin liittyviä töitä.

Kuntaliitto pitää välttämättömänä, että ydinlaitoshankkeen rakentamisluvan edellytyksenä on sen sisältyminen ajantasaiseen kunnan hyväksymään asemakaavaan. Kuntaliitto kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että hankkeen on oltava 300 §:ssä mainittua laajemminkin asemakaavan mukainen, kun hanketta arvioidaan rakentamislain mukaisessa rakentamislupamenettelyssä. Hankkeen välittömät ja välilliset vaikutukset ulottunevat usein laajalle alueelle, mikä olisi tässä yhteydessä hyvä vielä selkeämmin tunnistaa suhteessa alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään liittyviin kysymyksiin.

Lakiluonnoksen 300 § :n 2 momentissa säädetään lisäksi, että valtioneuvoston luvan myöntäminen edellyttää, että suunnitellun ydinlaitoksen sijaintikunta on puoltanut ydinlaitoksen rakentamista. Lakiluonnoksen 298 §:n perusteella valtioneuvosto ratkaisee ydinvoimalaitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen rakentamista, käyttöä ja käytöstä poistoa koskevat lupa-asiat ja muun

loppusijoituslaitoksen kuin maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamista ja käyttöä koskevat lupa-asiat.)

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että sijaintikunnan puoltava lausunto on edellytyksenä ydinlaitosten rakentamisluvissa. Kuntaliitto kuitenkin katsoo, että sijaintikunnan puoltava lausunto olisi aiheellista säätää edellytykseksi laajemminkin kuin 300 § 2 mom tarkoitetuissa tilanteissa, kuten jo periaatepäätösvaiheessa, mikäli silloin on jo alustava käsitys sijoituspaikasta sekä kaikissa muissakin lupa-asioissa, ei vain valtioneuvoston ratkaistavaksi kuuluvissa lupa-asioissa. Erilaisilla ydinenergiain nojalla tehtävillä päätöksillä on lähtökohtaisesti merkittäviä vaikutuksia kunnan olosuhteisiin (ml. alueidenkäytön suunnittelu) ja asemaan.

Lausunnon pyytäminen kunnilta

Lakiluonnoksen 311 §:ssä olisi tarpeellista nimenomaisesti säätää lausunnon pyytämisestä hankkeen sijaintikunnalta sekä muilta hankkeen vaikutusalueen kunnilta, kun kyse on periaatepäätöstä koskevasta hakemuksesta, mikäli hankkeen sijoituspaikka on tiedossa. Kuntaliitto pitää myös tarpeellisena, että velvollisuudesta pyytää sijaintikunnan ja muiden vaikutusalueen kuntien lausunto säädetään nimenomaisesti myös niiltä osin kuin kyse on hankkeiden muutoksista tai hankkeeseen/laitoksen toimintaan liittyvistä muunlaisista tilanteista.

Muutoksenhakuoikeus

Kuntaliitto pitää tarpeellisena, että sijaintikunnan muutoksenhakuoikeudesta säädetään ensinnäkin laissa nimenomaisesti. Lisäksi sijaintikunnan muutoksenhakuoikeuden tulisi kattaa kattavasti erilaiset ydinenergiain nojalla tehtävät päätökset, jotka voivat vaikuttaa kunnan olosuhteisiin ja asemaan.

3. Suhteesta rakentamislakiin

Rakentamislakia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin, että ydinenergiailaissa säädettäisiin rakentamislain 4 luvun ja 12 luvun soveltumisesta ydinlaitoksen rakentamiseen ja rakenteisiin. Kuntaliitto pitää poikkeamistoimivaltaa koskevaa sääntelyratkaisua erikoisena: STUK:illa olisi toimivalta myöntää poikkeuksia rakentamismääräyksistä. Onko tarkoituksena se, että STUK:in myöntämällä poikkeuksella olisi sitova vaikutus myös rakentamislain mukaisessa rakentamislupamenettelyssä, jossa toimivaltainen viranomais on kunnan rakennusvalvontaviranomais? Myöskään rakentamislain 141 §:ää (Rakennuksen kunnossapidon laiminlyönti) ei olisi tarkoitus soveltaa, jolloin kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ei olisi toimivaltaa puuttua tilanteeseen, jossa rakennuksen kunnossapito laiminlyötäisiin.

Peltola Vesa
Suomen Kuntaliitto ry.